

Отримано: 10 листопада 2025 р.

Прорецензовано: 17 листопада 2025 р.

Прийнято до друку: 21 листопада 2025 р.

email: inna_granovskaya@ukr.net

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0003-4270-5001>

email: makarchyck.inna@ukr.net

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0001-8434-5660>

email: granovsky@ukr.net

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0009-0009-7416-0713>DOI: [http://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-39\(67\)-119-127](http://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-39(67)-119-127)

Грановська І. В., Макаrchук І. М., Грановський О. С. Динаміка доходів і видатків місцевих бюджетів України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, грудень 2025. № 39(67). С. 119–127.

УДК: 336:352

JEL-класифікація: H72

Грановська Інна Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Макаrchук Інна Миколаївна,

кандидат економічних наук, доцент,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

Грановський Олександр Сергійович,аспірант 3 року навчання, спеціальність 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок,

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

ДИНАМІКА ДОХОДІВ І ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

У статті досліджено динаміку та структурні зміни доходів і видатків місцевих бюджетів України у 2019–2025 рр. з урахуванням впливу пандемії COVID-19 та повномасштабної війни. Проаналізовано співвідношення власних, закріплених і регулюючих доходів, а також видатків за власними й делегованими повноваженнями. Виявлено посилення ролі міжбюджетних трансфертів і безпекових видатків, що свідчить про зростання централізації бюджетної системи. Обґрунтовано напрями підвищення фінансової спроможності територіальних громад. Отримані результати можуть бути використані у процесі формування державної та місцевої бюджетної політики. Запропоновані висновки створюють аналітичне підґрунтя для післявоєнного відновлення регіонів та удосконалення механізмів фінансової децентралізації.

Ключові слова: місцевий бюджет, доходи місцевих бюджетів, видатки місцевих бюджетів, міжбюджетні трансферти, бюджетна класифікація.

Inna Hranovska,PhD in Economics, Associate Professor,
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav**Inna Makarchuk,**PhD in Economics, Associate Professor,
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav**Oleksandr Hranovskyi,**PhD Student, Specialty 072 Finance, Banking, Insurance, and Stock Market,
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

DYNAMICS OF REVENUES AND EXPENDITURES OF LOCAL BUDGETS IN UKRAINE

This article provides a comprehensive analysis of the dynamics and structural transformations within Ukraine's local budget revenues and expenditures for the period 2019–2025. It evaluates the impact of systemic crisis factors, specifically the COVID-19 pandemic and the full-scale armed aggression of the Russian Federation. Local budgets are analyzed as the foundational financial basis for local self-government and a vital tool for implementing socio-economic policy at the territorial community level. The research highlights the shift toward an adaptive-mobilization model under martial law, characterized by increased financial centralization and a reorientation of funding priorities.

The study evaluates revenue structures, distinguishing between stable tax sources and volatile non-tax revenues, capital transactions, and international transfers. It is argued that while tax revenues provide relative stability, other sources remain highly sensitive to macroeconomic and security conditions. Furthermore, the analysis of functional expenditures reveals a growing share of delegated mandates—such as education, healthcare, and public security—at the expense of local infrastructure and environmental development.



The findings confirm that the Ukrainian budget system has transitioned from financial decentralization to a centralized model focused on immediate state security needs, significantly reducing the budgetary autonomy of territorial communities. The study concludes with practical recommendations for optimizing inter-budgetary relations and formulating strategies for post-war regional recovery. Ultimately, enhancing the sustainability of the local finance system is positioned as a prerequisite for maintaining quality-of-life standards amidst prolonged crisis challenges.

Keywords: local budget, local budget revenues, local budget expenditures, interbudgetary transfers, budget classification.

Постановка проблеми. Місцеві бюджети відіграють ключову роль у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад, підвищенні якості надання публічних послуг і реалізації державної політики на місцях. Ефективне управління бюджетними ресурсами визначає рівень фінансової спроможності органів місцевого самоврядування та їхню здатність самостійно вирішувати питання місцевого значення.

В умовах економічної нестабільності, воєнного стану та змін у податковому законодавстві особливої ваги набуває аналіз тенденцій формування та використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів. Вивчення динаміки доходів і видатків дає можливість оцінити вплив зовнішніх і внутрішніх чинників на фінансову стійкість регіонів, виявити проблеми у міжбюджетних відносинах, а також визначити шляхи підвищення ефективності бюджетної політики на місцевому рівні. Оскільки, зміни у структурі доходів і видатків місцевих бюджетів відображають не лише економічну ситуацію в країні, але й рівень фінансової самостійності органів місцевого самоврядування, їхню здатність забезпечувати належний рівень публічних послуг та соціально-економічний розвиток громад. У таких умовах постає потреба у ґрунтовному аналізі тенденцій формування доходної бази, ефективності використання бюджетних коштів, а також у визначенні факторів, що впливають на фінансову стійкість місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загалом, аналіз динаміки доходів і видатків місцевих бюджетів України впродовж останніх років є надзвичайно актуальним у контексті продовження процесів децентралізації, фінансової автономії територіальних громад та необхідності підвищення ефективності управління бюджетними ресурсами. У цей період відбулися суттєві трансформації бюджетної системи, зумовлені як реформами міжбюджетних відносин, так і зовнішніми шоками – насамперед економічними наслідками пандемії COVID-19 та повномасштабної війни.

Дослідженням динаміки доходів та видатків місцевих бюджетів займалися такі науковці як О. Кочержина, Д.Тарасенко, О. Тарасенко, І. Фурик та ін.. Враховуючи результати наявних досліджень вважаємо, що виявлення та застосування новітніх тенденцій зміни обсягів доходної та видаткової частини місцевих бюджетів має важливе значення для формування бюджетної стратегії держави.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є ідентифікація, структуризація та аналіз динаміки ключових статей доходів та видатків місцевих бюджетів України за останні сім років. Завданнями дослідження є наступні: узагальнити теоретико-методичні підходи до визначення сутності, структури та економічного змісту доходів і видатків місцевих бюджетів України; проаналізувати динаміку та структуру доходів місцевих бюджетів у 2019-2025 рр.; оцінити зміну обсягів видатків місцевих бюджетів у 2019-2025 рр.; визначити вплив ключових чинників на зміну обсягів і структури доходів та видатків місцевих бюджетів; сформулювати рекомендації щодо вдосконалення бюджетної політики, оптимізації міжбюджетних відносин і зміцнення фінансової спроможності територіальних громад у контексті післявоєнної відбудови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Місцеві бюджети є основною фінансовою базою органів місцевого самоврядування, що забезпечує реалізацію їхніх повноважень та сприяє соціально-економічному розвитку територіальних громад. Вони виступають ключовим інструментом фінансового забезпечення місцевої політики, дозволяючи узгоджувати інтереси держави та населення на регіональному рівні [3].

Сформулюємо ключові характеристики та елементи доходів та видатків місцевих бюджетів (табл.1).

Структура доходів визначає рівень фінансової самостійності територіальних громад та їхню здатність здійснювати ефективне управління місцевими фінансами [11]. Склад і структура видатків формуються з урахуванням потреб населення, стратегічних пріоритетів розвитку громади та вимог бюджетного законодавства.

Рациональне співвідношення доходів і видатків місцевих бюджетів є основою фінансової збалансованості регіонів. Ефективне управління цими потоками сприяє підвищенню якості публічних послуг, розвитку інфраструктури та зміцненню фінансової стійкості місцевого самоврядування. Таким чином, доходи і видатки місцевих бюджетів виступають взаємопов'язаними складовими єдиного бюджетного механізму, що забезпечує реалізацію державної та регіональної політики на місцях. Особливо такий механізм є необхідним в умовах воєнного стану, який призводить до змін в бюджетному забезпеченні місцевих громад, обмеження їх автономії та перерозподілу коштів внаслідок подій, пов'язаних із збройними протистояннями [12, 143].

Таблиця 1

Сутність та структура доходів та видатків місцевих бюджетів України

Складові місцевого бюджету	Зміст та економічна сутність	Основні структурні елементи	Значення для розвитку територіальних громад
Доходи місцевих бюджетів	Сукупність фінансових ресурсів, що надходять у розпорядження органів місцевого самоврядування для виконання власних і делегованих повноважень. Формують фінансову основу діяльності територіальних громад.	– Податкові надходження (податок на доходи фізичних осіб, плата за землю, єдиний податок тощо) – Неподаткові надходження (адміністративні збори, орендна плата, штрафи тощо) – Доходи від операцій з капіталом – Міжбюджетні трансферти (дотації, субвенції)	Забезпечують фінансову самостійність місцевого самоврядування, створюють ресурсну базу для реалізації місцевих програм, підтримують соціально-економічний розвиток громад.
Видатки місцевих бюджетів	Напрями використання бюджетних коштів, спрямовані на реалізацію функцій місцевої влади, забезпечення життєдіяльності населення та розвитку інфраструктури територій.	– Видатки на освіту – Охорону здоров'я – Соціальний захист і соціальне забезпечення – Культуру, спорт, туризм – Житлово-комунальне господарство – Благоустрій територій – Управління та утримання апарату місцевих рад	Визначають якість надання публічних послуг, рівень соціального захисту населення, сприяють збалансованому розвитку територій і зміцненню фінансової стійкості місцевих бюджетів.

Джерело: складено автором на основі [4; 12; 13].

Доцільно також зазначити, що відповідно до чинного законодавства розрізняють власні, закріплені, регулюючі доходи. У теоретичному та нормативному вимірі власні доходи місцевих бюджетів (місцеві податки і збори, плата за землю, єдиний податок, доходи від комунального майна) формують основу фінансової самостійності територіальних громад. Закріплені доходи (передусім податок на доходи фізичних осіб у встановленій частці) є відносно стабільним джерелом наповнення місцевих бюджетів, однак їх обсяг суттєво залежить від загальноекономічної ситуації, ринку праці та рівня зайнятості населення. Регулюючі доходи, представлені міжбюджетними трансфертами, виконують компенсаторну функцію та забезпечують виконання делегованих державою повноважень [3].

В той же час, однією з ключових характеристик фінансової спроможності органів місцевого самоврядування є структура видатків місцевих бюджетів за ознакою бюджетних повноважень, тобто розмежування їх на власні та делеговані. Таке розмежування закріплене у Бюджетному кодексі України та відображає ступінь фінансової автономії територіальних громад, а також рівень участі держави у фінансуванні суспільно значущих функцій [3].

Власні видатки – це видатки, що здійснюються органами місцевого самоврядування у межах власних повноважень і спрямовані на забезпечення життєдіяльності територіальних громад та розвиток місцевої інфраструктури. Вони фінансуються переважно за рахунок власних і закріплених доходів місцевих бюджетів та характеризують реальний рівень фінансової самостійності громад. До власних видатків місцевих бюджетів, як правило, належать:

- житлово-комунальне господарство та благоустрій територій;
- утримання та розвиток місцевої інфраструктури;
- охорона навколишнього природного середовища на локальному рівні;
- розвиток культури, спорту, туризму, духовного та фізичного розвитку;
- економічна діяльність місцевого значення (підтримка підприємництва, місцеві програми розвитку);
- утримання апарату органів місцевого самоврядування [3].

Делеговані видатки – це видатки, пов'язані з виконанням органами місцевого самоврядування функцій держави, які передані їм на виконання разом із відповідними фінансовими ресурсами. Їх фінансування здійснюється переважно за рахунок міжбюджетних трансфертів (дотацій і субвенцій) з державного бюджету. До делегованих видатків належать:

- освіта (дошкільна, загальна середня, частково професійна освіта);
- охорона здоров'я;
- соціальний захист і соціальне забезпечення населення;
- громадський порядок, безпека та судова влада;
- реалізація окремих державних програм і соціальних гарантій [3].

Співвідношення власних і делегованих видатків безпосередньо впливає на динаміку та структуру місцевих бюджетів. Збільшення частки делегованих видатків у кризові періоди супроводжується зменшенням



фінансової автономії громад і посиленням залежності від державного бюджету. Водночас скорочення власних видатків обмежує можливості реалізації стратегічних програм розвитку територій.

Важливо також відзначити, що у період повномасштабної війни відбувся якісно новий етап централізації бюджетної системи, коли значна частина фінансових ресурсів була перерозподілена на користь напрямів державного значення, насамперед оборони та безпеки держави. Це призвело до трансформації структури зведеного бюджету та зменшення частки місцевих бюджетів у загальних бюджетних потоках, що, у свою чергу, обмежило можливості громад щодо реалізації довгострокових інвестиційних та розвиткових проєктів.

Проаналізуємо детальніше динаміку доходів місцевих бюджетів України за їх складовими (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка доходів місцевих бюджетів України у 2019-2025 рр. за ключовими елементами

Рік	Податкові надходження, млн. грн.	Неподаткові надходження, млн. грн.	Доходи від операцій з капіталом, млн. грн.	Трансферти від органів держ. управління, млн. грн.	Надходження від ЄС, урядів іноземних держав, млн. грн.	Цільові фонди, млн. грн.	Усього доходів, млн. грн.	Темп росту до минулого року, %
2019	270 545,7	26 105,0	2 928,8	260 302,0	44,2	601,9	560 527,9	
2020	285 571,5	21 462,5	3 473,0	160 177,0	146,3	649,3	471 479,9	84,1
2021	346 713,1	27 183,0	3 462,2	202 733,2	36,0	571,3	580 699,1	123,2
2022	393 460,6	22 041,1	2 275,9	136 753,7	223,2	342,2	555 097,0	95,6
2023	434 540,9	36 511,3	3 621,8	177 385,1	197,9	351,7	652 609,1	117,6
2024	441 094,1	43 603,7	4 854,7	187 932,4	1 427,4	618,2	679 530,8	104,1
2025 (9 міс.)	367 272,6	30 003,8	4 178,4	143 633,4	1 102,3	647,1	546 837,8	80,5

Джерело: складено авторами на основі даних Міністерства фінансів України [4;5;6;7;8;9;10].

Аналіз структури доходів місцевих бюджетів у 2019–2025 рр. свідчить, що у довоєнний період домінувала тенденція до зростання ролі власних і закріплених доходів, що відповідало логіці фінансової децентралізації. Водночас у періоди системних криз – пандемії COVID-19 та повномасштабної війни – спостерігається посилення ролі регулюючих доходів, зокрема трансфертів із державного бюджету, що зумовлено необхідністю централізованого перерозподілу фінансових ресурсів.

Разом із тим, наведені дані про доходи місцевих бюджетів за 2019-2025 рр. свідчать про суттєві структурні та динамічні зміни, що обумовлені як макроекономічними процесами, так і трансформаційними зрушеннями бюджетної системи в умовах воєнного стану, реформ децентралізації та варіативності міжбюджетних відносин. Зокрема, у 2019 – 2023 рр. простежується загалом позитивна тенденція зростання доходів місцевих бюджетів, за винятком 2020 р., коли обсяг надходжень зменшився на 15,9% порівняно з попереднім роком (темп росту – 84,1%). Це зниження було насамперед зумовлено наслідками пандемії COVID-19, спадом ділової активності та скороченням надходжень від окремих податків. Найбільш інтенсивне зростання спостерігається у 2021 р. – доходи зросли на 23,2%, що відображало відновлення економіки після карантинних обмежень та збільшення бази оподаткування.

У 2022 р., попри повномасштабне вторгнення РФ, доходи місцевих бюджетів знизилися помірно (на 4,4%), що пояснюється високою часткою гарантованих трансфертів та стабільністю ключових податкових надходжень, насамперед ПДФО та плати за землю. У 2023-2024 рр. доходи зростали (117,6% та 104,1% відповідно), що пов'язано з інфляційним фактором, відновленням бізнес-активності в окремих регіонах та збільшенням офіційних трансфертів. У 2025 р. за 9 місяців зафіксовано зниження загального обсягу доходів (темп росту – 80,5%), що відображає уповільнення відновлювальної динаміки, зменшення обсягів трансфертів, а також часткову міграцію трудових ресурсів, що вплинуло на податкову базу місцевих бюджетів [4;5;6;7;8;9].

Структура доходів місцевих бюджетів України у 2019-2025 рр. зазнала суттєвих трансформацій, що були зумовлені як економічними та соціальними факторами, так і впливом зовнішніх шоків, насамперед пандемії COVID-19 та повномасштабної збройної агресії Росії проти України. Розгляд динаміки податкових, неподаткових доходів, доходів від операцій з капіталом, трансфертів, надходжень міжнародного походження та цільових фондів дає змогу простежити ключові тенденції та закономірності розвитку місцевих фінансів у зазначений період.

Провідне місце у структурі доходів протягом усього досліджуваного періоду займають податкові надходження, обсяг яких зріс із 270,5 млрд. грн. у 2019 р. до 441,1 млрд. грн. у 2024 р., що свідчить про посилення їх ролі в забезпеченні фінансової спроможності територіальних громад. Поступове зростання податкових доходів у 2019-2021 рр. відображало розширення податкової бази, зростання заробітних плат та активізацію економічної діяльності після пандемічного спаду. У 2022 р., попри воєнний стан, надходження зберегли позитивну динаміку, що пояснюється високою фіскальною стійкістю ключових місцевих податків – податку на доходи фізичних осіб, плати за землю, єдиного податку та податку на нерухоме майно. Водночас дані за дев'ять місяців 2025 р. вже демонструють зменшення обсягу податкових надходжень до 367,3 млрд. грн., що пов'язано зі скороченням платоспроможності населення, частковим падінням зайнятості та релокацією підприємств із прифронтових територій (рис.1). Таким чином, податкові доходи залишаються ключовим стабілізатором місцевих бюджетів, однак їхня динаміка дедалі сильніше реагує на структурні зміни ринку праці та стан економічного середовища у воєнний період [13].

Неподаткові надходження характеризуються значною нестабільністю та високою чутливістю до зовнішніх умов. У 2020 р. їх обсяг скоротився до 21,5 млрд. грн., що відображає вплив карантинних обмежень і скорочення адміністративних послуг, орендних платежів та інших надходжень від використання комунального майна. Зростання неподаткових доходів у 2023-2024 рр. свідчило про активізацію роботи органів місцевого самоврядування щодо підвищення ефективності управління комунальними активами, а також про часткове відновлення економічної діяльності. Однак зниження до 30 млрд. грн. у 2025 р. знову демонструє тісний зв'язок цієї категорії з бізнес-активністю та рівнем соціально-економічної стабільності на місцевому рівні [2].

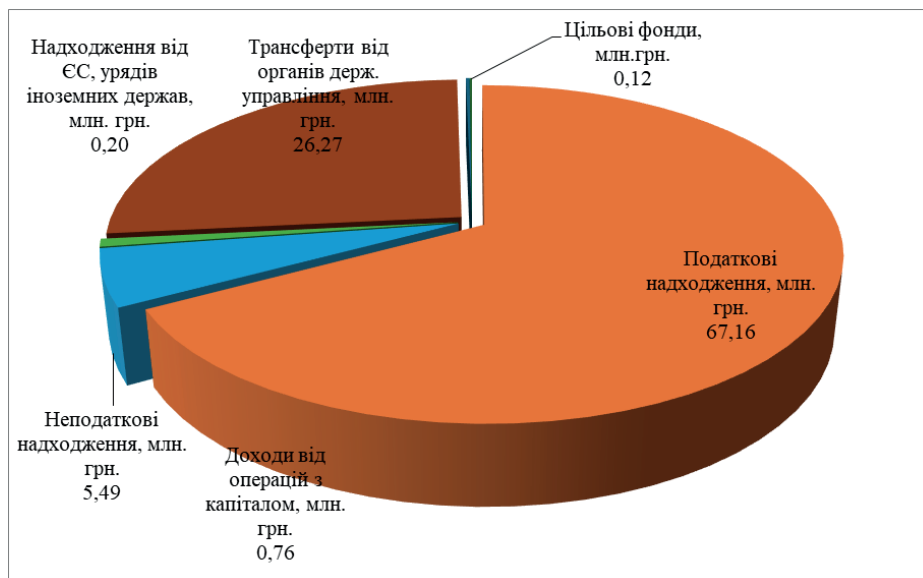


Рис. 1. Структура доходів місцевих бюджетів за даними 9 міс. 2025 р.

Джерело: складено автором на основі даних Міністерства фінансів України [10].

Доходи від операцій з капіталом у структурі місцевих бюджетів мають другорядний характер, проте вони чітко відображають зміни у сфері ринку землі та комунального майна. У довоєнний період їхні значення коливалися в межах 3,0-3,5 млрд. грн., однак у 2022 р. вони скоротилися до 2,28 млрд. грн. через обмеження на проведення земельних аукціонів, мораторії та загальне падіння інвестиційної активності. Подальше зростання у 2023-2024 рр. свідчить про часткове відновлення ринку та підвищений інтерес інвесторів у регіонах, віддалених від бойових дій, проте дані за 2025 р. показують знову знижену активність, що є наслідком високих ризиків та невизначеності середовища.

Одним із найбільш мінливих джерел доходів місцевих бюджетів є трансфери від органів державного управління. Їхня динаміка визначається політикою міжбюджетного вирівнювання, змінами у фінансуванні освіти, медицини, соціальних програм та державної підтримки інфраструктурних проектів. Так, зменшення трансфертів у 2020 р. відображало перегляд бюджетних пріоритетів у період пандемії, тоді як різке зростання у 2021 р. було зумовлено відновленням дотацій та субвенцій на виконання державних програм. У 2022 р. скорочення обсягу трансфертів до 136,8 млрд. грн. стало наслідком концентрації державних ресурсів на оборонному секторі. Подальше зростання у 2023-2024 рр. пов'язане з необхідністю підтримки критичної інфраструктури, фінансування освітньої та медичної субвенцій в умовах війни [1].

У 2025 р. (9 міс.) простежується зниження, що може свідчити про перехід до більш жорсткого режиму бюджетної консолідації на державному рівні [10].

Надходження від Європейського Союзу та урядів іноземних держав протягом усього періоду мали епізодичний характер і суттєво залежали від участі територіальних громад у міжнародних грантових програмах. Помітне зростання у 2024-2025 рр. (понад 1 млрд. грн.. щорічно) засвідчує активізацію міжнародної технічної допомоги, спрямованої на реалізацію проєктів відбудови, модернізації комунальної інфраструктури, енергоефективності та цифровізації. Така тенденція є свідченням посилення ролі зовнішнього фінансового ресурсу у розвитку місцевого самоврядування в умовах війни.

Цільові фонди протягом досліджуваного періоду забезпечували незначну частку доходів, однак їх динаміка також відображає загальні макроекономічні процеси. Зростання у 2019-2021 рр. було пов'язане з реалізацією місцевих екологічних програм і розвитком інфраструктурних проєктів. Падіння у 2022-2023 рр. свідчило про суттєве скорочення інвестиційних можливостей громад, тоді як зростання у 2024-2025 рр. відображає відновлення відповідних фондів та збільшення обсягів фінансування на підтримку критично важливих локальних проєктів.

Узагальнюючи аналіз окремих груп доходів місцевих бюджетів, можна стверджувати, що їхня динаміка у 2019-2025 рр. демонструє високу залежність від загальнооекономічних умов, ступеня активності економічних агентів, державної бюджетної політики та зовнішньополітичних чинників. Податкові доходи залишаються найстабільнішим джерелом наповнення місцевих бюджетів, тоді як неподаткові надходження та доходи від операцій з капіталом є найбільш вразливими до зовнішніх шоків. Трансфerti виконують компенсаторну функцію в умовах воєнної економіки, а міжнародна допомога набуває зростаючого значення у фінансуванні розвитку територіальних громад. Таким чином, структура та динаміка доходів місцевих бюджетів безпосередньо відображають адаптацію публічних фінансів до викликів кризового та відновлювального періодів, що формує нові напрями розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Далі розглянемо динаміку обсягу та структури видатків місцевих бюджетів (табл. 3).

Таблиця 3

**Динаміка видатків місцевих бюджетів України у 2019-2025 рр.
за елементами згідно функціональної класифікації**

Рік	Загальнодержавні функції, млн. грн.	Громадський порядок, безпека та судова влада, млн. грн.	Економічна діяльність, млн. грн.	Охорона навколишнього природного середовища, млн. грн.	Житлово-комунальне господарство, млн. грн.	Охорона здоров'я, млн. грн.	Духовний та фізичний розвиток, млн. грн.	Освіта, млн. грн.	Соціальний захист та соціальне забезпечення, млн. грн.	Міжбюджетні трансферти, млн. грн.	Всього видатків, млн. грн.	Темп росту до минулого року, %
2019	34 914,8	1 304,6	81 854,2	3 413,5	34 379,1	89 816,2	21 583,1	187 099,7	103 158,1	8 725,0	566 248,5	-
2020	40 969,4	1 833,7	93 925,5	2 419,7	32 125,9	50 865,9	21 884,4	199 425,8	23 999,2	10 658,0	478 108,0	84,43
2021	45 962,7	1 739,7	112 360,2	2 420,3	56 730,4	33 105,2	27 388,0	249 077,4	28 067,7	12 576,1	569 428,2	119,10
2022	46 469,1	11 108,3	61 065,8	512,5	40 631,4	31 008,0	22 584,7	232 250,3	29 199,1	9 465,6	484 295,2	85,05
2023	53 003,6	16 817,3	112 983,6	1 193,4	62 028,4	38 161,2	26 653,4	248 186,6	44 879,4	42 915,3	646 822,5	133,56
2024	61 563,1	20054,0	96 725,6	869,0	58 638,4	37 207,2	29 330,5	283 694,3	57 193,3	26 522,2	671 798,0	103,86
2025 (9 міс.)	51 128,3	11 908,9	44 949,1	700,1	43 779,1	24 625,0	21759,7	215 762,1	39 634,6	36 589,0	490 836,4	73,06

Джерело: складено авторами на основі даних Міністерства фінансів України [13].

Аналіз видатків місцевих бюджетів України у 2019-2025 рр. свідчить про істотні кількісні та структурні трансформації, зумовлені поєднанням економічних, соціальних і безпекових чинників. Досліджуваний період охоплює етапи відносної макроекономічної стабільності, кризи, спричинену пандемією COVID-19, а також період повномасштабної війни, що суттєво вплинуло на бюджетні пріоритети органів місцевого самоврядування.

Загалом, слід зазначити, що видатки за власними повноваженнями місцевого самоврядування (житлово-комунальне господарство, благоустрій, місцева інфраструктура, культурний розвиток) у кризові періоди зазнали скорочення або уповільнення зростання. Натомість видатки за делегованими

повноваженнями (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, безпекові функції) залишалися відносно стабільними або навіть зростали, що зумовлено їх соціальною значущістю та необхідністю державного фінансування.

У 2019-2021 рр. загальний обсяг видатків місцевих бюджетів демонстрував помірну позитивну динаміку збільшення: з 566,2 млрд. грн. у 2019 р. до 569,4 млрд. грн. у 2021 р. Падіння обсягу видатків у 2020 р. до 478,1 млрд. грн. (або 84,43% рівня 2019 р.) пояснюється зменшенням фінансування соціальних програм, скороченням трансфертів та переглядом бюджетних зобов'язань у зв'язку з пандемією Covid-19. Відновлення у 2021 р. (темп росту 119,10% відносно 2020 р.) було зумовлене поживаленням економічної активності та поверненням до фінансування ключових галузей соціальної сфери. (рис.2).

У 2022 р. загальний обсяг видатків знову скоротився до 484,3 млрд. грн. (85,05% до попереднього року), що відображає початковий шок від повномасштабного вторгнення, обмеженість фінансових ресурсів і необхідність термінового перерозподілу коштів. Водночас уже в 2023 р. зафіксовано різке зростання видатків до 646,8 млрд. грн. (133,56%), а у 2024 р. – до 671,8 млрд. грн., що свідчить про адаптацію бюджетної системи до воєнних умов і поступове нарощування фінансування ключових функцій місцевої влади. За дев'ять місяців 2025 р. обсяг видатків становив 490,8 млрд. грн., що відповідає темпу росту 73,06% і зумовлено неповнотою річного періоду та посиленням бюджетної консолідації.

Структура видатків місцевих бюджетів у 2025 р. (за підсумками 9 міс.) відображена на рис.2.

Видатки на загальнодержавні функції органів місцевої влади у 2019-2024 рр. мали стабільну тенденцію до зростання – з 34,9 млрд. грн. до 61,6 млрд. грн., що відображає посилення управлінських, адміністративних і координаційних функцій місцевих органів влади. Зменшення обсягу видатків до 51,1 млрд. грн. у 2025 р. (9 міс.) може свідчити про оптимізацію управлінських витрат.



Рис. 2. Структура видатків місцевих бюджетів за даними 9 міс. 2025 р.

Джерело: складено авторами на основі даних Міністерства фінансів України [13].

Фінансування громадського порядку, безпеки та судової влади зазнало найбільш відчутних змін у воєнний період. Якщо у 2019-2021 рр. обсяги його фінансування не перевищували 2 млрд. грн., то у 2022 р. вони зросли до 11,1 млрд. грн., а у 2023-2024 рр. – до 16,8-20,1 млрд. грн., що є прямим наслідком посилення безпекових функцій громад, фінансування територіальної оборони та заходів цивільного захисту.

Видатки на економічну діяльність характеризуються значною волатильністю. Їх зростання у 2019-2021 рр. (з 81,9 до 112,4 млрд. грн.) змінилося різким скороченням у 2022 р. до 61,1 млрд. грн., що пояснюється переорієнтацією ресурсів на першочергові соціальні та безпекові потреби. Часткове відновлення у 2023-2024 рр. свідчить про спроби стимулювання локальної економіки, однак у 2025 р. зафіксовано новий спад.



Видатки на охорону навколишнього природного середовища мають другорядний характер і демонструють тенденцію до скорочення, особливо у 2022 р. (до 0,5 млрд. грн.), що свідчить про низький пріоритет екологічних програм в умовах кризових викликів.

Фінансування житлово-комунального господарства загалом зростало, особливо у 2021 та 2023 рр., що пов'язано з необхідністю утримання та відновлення інфраструктури громад. Скорочення у 2025 р. (9 міс.) відображає обмеженість інвестиційних ресурсів.

Видатки на охорону здоров'я у 2019-2021 рр. зменшилися майже утричі, що пояснюється змінами у системі фінансування медицини та перерозподілом функцій між рівнями бюджетів. Подальша стабілізація у 2023-2024 рр. свідчить про адаптацію галузі до нових умов.

Фінансування освіти залишається найбільшою статтею видатків місцевих бюджетів. У 2019-2024 рр. воно зросло з 187,1 млрд. грн. до 283,7 млрд. грн., що підкреслює стратегічну роль освіти для територіальних громад. Зниження у 2025 р. (9 міс.) зумовлене демографічними втратами та міграційними процесами.

Видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення мають хвилюподібну динаміку: різке скорочення у 2020 р., поступове зростання у 2021-2024 рр. та зменшення у 2025 р. Це відображає зміну масштабів соціальної підтримки населення в умовах криз та адаптації до воєнних реалій.

Обсяг міжбюджетних трансфертів суттєво зріс у 2023 р., що свідчить про посилення механізмів бюджетного вирівнювання та державної підтримки громад у складний період.

Загалом, динаміка видатків місцевих бюджетів України у 2019-2025 рр. відображає перехід від соціально-орієнтованої моделі фінансування до адаптивної моделі, спрямованої на забезпечення базових функцій життєдіяльності громад в умовах криз та воєнного стану. Структурні зрушення свідчать про зростання ролі безпекових і управлінських витрат за одночасного обмеження інвестиційних та екологічних напрямів. Це формує нові виклики для післявоєнного відновлення та потребує удосконалення механізмів стратегічного бюджетного планування на місцевому рівні.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що динаміка та структура доходів і видатків місцевих бюджетів України у 2019-2025 рр. відображають адаптацію системи публічних фінансів до послідовних фаз кризового та відновлювального розвитку, а також до умов повномасштабної війни. Формування стійкої фінансової бази територіальних громад вимагає подальшого посилення податкового потенціалу місцевого самоврядування, диверсифікації власних доходів, удосконалення механізмів міжбюджетного вирівнювання, а також запровадження інструментів середньострокового планування і управління бюджетними ризиками. Важливим напрямом є також підвищення ефективності використання міжнародної фінансової допомоги, її ув'язка з місцевими стратегіями розвитку та прозорість розподілу ресурсів. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення державної та місцевої бюджетної політики, зокрема під час формування стратегій післявоєнної відбудови, оновлення підходів до фінансової децентралізації та зміцнення фінансової стійкості територіальних громад. Перспективами подальших досліджень є поглиблений факторний аналіз впливу окремих видів доходів і видатків на рівень фінансової самодостатності громад, а також розроблення індикаторів оцінювання ефективності бюджетного менеджменту в умовах тривалих кризових викликів.

Література:

1. Аналіз місцевих бюджетів за 2023 рік. <<https://hromady.org/analiz-miscevix-byudzhativ-za-2023-rik/>> (2025, листопад, 06).

Analiz mistsevykh biudzhativ za 2023 rik [Analysis of local budgets for 2023]. (2025). <<https://hromady.org/analiz-miscevix-byudzhativ-za-2023-rik/>> (2025, November, 06). [in Ukrainian].

2. Аналіз місцевих бюджетів за 9 місяців 2024 року: як війна та бюджетні новації вплинули на місцеве самоврядування. <<https://decentralization.ua/news/18931>> (2025, листопад, 06).

Analiz mistsevykh biudzhativ za 9 misiatsiv 2024 roku: yak viina ta biudzhetni novatsii vplynuly na mistseve samovriaduvannia [Analysis of local budgets for 9 months of 2024: how the war and budget innovations affected local self-government]. (2025). <<https://decentralization.ua/news/18931>> (2025, November, 06). [in Ukrainian].

3. Бюджетний кодекс України. Закон України № 2456-VI Редакція від 04.07.2025 р. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>> (2025, листопад, 06).

Verkhovna Rada Ukrainy. (2025). Biudzhetni kodeksi Ukrainy [Budget Code of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>> (2025, November, 06). [in Ukrainian].

4. Довідка щодо виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів за 2024 рік. Міністерство фінансів України. <<https://mof.gov.ua/storage/files83.pdf>> (2025, листопад, 09).

Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2025). Dovidka shchodo vykonannia dokhodiv zahalnoho fondu mistsevykh biudzhativ za 2024 rik [Report on the execution of the general fund revenues of local budgets for 2024]. <<https://mof.gov.ua/storage/files83.pdf>> (2025, November, 09). [in Ukrainian].

5. Довідка щодо виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів за 2023 рік. Міністерство фінансів України. <<https://mof.gov.ua/storage/files.pdf>> (2025, листопад, 09).
Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2025). Dovidka shchodo vykonannia dokhodiv zahalnoho fondu mistsevykh biudzhativ za 2023 rik [Report on the execution of the general fund revenues of local budgets for 2023]. <<https://mof.gov.ua/storage/files.pdf>> (2025, November, 09). [in Ukrainian].
6. Довідка щодо виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів за 2022 рік. Міністерство фінансів України. <<https://mof.gov.ua/storage/files.pdf>> (2025, листопад, 09).
Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2025). Dovidka shchodo vykonannia dokhodiv zahalnoho fondu mistsevykh biudzhativ za 2022 rik [Report on the execution of the general fund revenues of local budgets for 2022]. <<https://mof.gov.ua/storage/files.pdf>> (2025, November, 09). [in Ukrainian].
7. Довідка щодо виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів за 2021 рік. Міністерство фінансів України. <<https://mof.gov.ua/storage/files.pdf>> (2025, листопад, 09).
Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2025). Dovidka shchodo vykonannia dokhodiv zahalnoho fondu mistsevykh biudzhativ za 2021 rik [Report on the execution of the general fund revenues of local budgets for 2021]. <<https://mof.gov.ua/storage/files.pdf>> (2025, November, 09). [in Ukrainian].
8. Довідка щодо виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів за 2020 рік. Міністерство фінансів України. <<https://mof.gov.ua/storage/files.pdf>> (2025, листопад, 09).
Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2025). Dovidka shchodo vykonannia dokhodiv zahalnoho fondu mistsevykh biudzhativ za 2020 rik [Report on the execution of the general fund revenues of local budgets for 2020]. <<https://mof.gov.ua/storage/files.pdf>> (2025, November, 09). [in Ukrainian].
9. Довідка щодо виконання доходів загального фонду місцевих бюджетів за 2019 рік. Міністерство фінансів України. <<https://mof.gov.ua/storage/files.pdf>> (2025, листопад, 09).
Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2025). Dovidka shchodo vykonannia dokhodiv zahalnoho fondu mistsevykh biudzhativ za 2019 rik [Report on the execution of the general fund revenues of local budgets for 2019]. <<https://mof.gov.ua/storage/files.pdf>> (2025, November, 09). [in Ukrainian].
10. Мінфін: за 9 місяців 2025 р. до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 374,1 млрд грн <https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_zh_9_misiatsiv_2025_r_do_zagalnogo_fondu_mistsevykh_biudzhativ_nadiishlo_3741_mldr_grn-5358> (2025, листопад, 06).
Ministerstvo finansiv Ukrainy. (2025). Za 9 misiatsiv 2025 r. do zahalnoho fondu mistsevykh biudzhativ nadiishlo 374,1 mldr hrn [For 9 months of 2025, 374.1 billion UAH was received to the general fund of local budgets]. <https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_zh_9_misiatsiv_2025_r_do_zagalnogo_fondu_mistsevykh_biudzhativ_nadiishlo_3741_mldr_grn-5358> (2025, November, 06). [in Ukrainian].
11. Тарасенко, Д., Тарасенко, О., & Кочержина, О. (2024). Доходи та видатки місцевих бюджетів: сучасні виклики. *Економіка та суспільство*, (68). <<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5052>> (2025, листопад, 06).
Tarasenko, D., Tarasenko, O., & Kocherzhyna, O. (2024). Dokhody ta vydatky mistsevykh biudzhativ: suchasni vyklyky [Revenues and expenditures of local budgets: modern challenges]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 68. (2025, November, 06). [in Ukrainian].
12. Фурик, І. І. (2024). Особливості формування та виконання місцевих бюджетів України в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*, 1(63), 143–148.
Furyk, I. I. (2024). Osoblyvosti formuvannia ta vykonannia mistsevykh biudzhativ Ukrainy v umovakh viiny [Features of formation and execution of local budgets of Ukraine in wartime]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, 1(63), 143–148.
13. Open budget. Офіційний державний вебпортал, <<https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>> (2025, листопад, 09).
Open Budget. (2025). Natsionalnyi biudzheth Ukrainy: dokhody [National budget of Ukraine: revenues]. <<https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>> (2025, November, 09). [in Ukrainian].